

Ett ljus i teleskopet

Berättelse

Det var en mörk natt i augusti år 1953. Himlen var full av stjärnor. Harry Martinson stod ute under natthimlen med sitt teleskop. Han var nästan femtio år gammal och redan en känd poet. Men på natten var han också något annat: en man som älskade stjärnor och rymden.

Harry hade alltid varit intresserad av astronomi. Han läste böcker om stjärnor, om atomer och om universum. Nu riktade han teleskopet mot himlen och sökte bland alla stjärnor.

Plötsligt fångade han något i teleskopet. Det var ett svagt, ljusst moln långt, långt borta. Det var Andromedagalaxen, en annan galax långt utanför vår egen. Ljuset han såg hade rest genom rymden i miljoner år innan det nådde hans öga.

Harry blev gripen. Han kände hur stor rymden var, och hur liten människan var. Han tänkte på sin egen tid: det var efter andra världskriget, och människor var rädda för atombomben och för framtiden. Vad skulle hända med jorden? Vart var mänskligheten på väg?

Den natten föddes en idé. Harry började skriva en lång dikt om ett rymdskepp som tappar kursen. Skeppet skulle först resa till en annan planet, men något gick fel. I stället drev det bort i den oändliga rymden, utan att kunna vända om. Ombord fanns tusentals människor som aldrig skulle komma hem igen.

Harry skrev snabbt, nästan som i feber. På bara några veckor blev de första dikterna klara. Verket fick namnet *Aniara*. Det blev hans mest berömda bok och handlar egentligen om oss alla: om människans plats i ett stort och tyst universum.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
natthimlen	himlen på natten
teleskop	en sak som man ser långt bort med
astronomi	läran om stjärnor och rymden
rikta	vända något mot ett mål
galax	en mycket stor grupp av stjärnor
gripen	Hon blev gripen av den sorgliga filmen.
oändlig	utan slut
tappa kursen	komma fel, förlora rätt riktning
drev	Båten drev på havet utan motor.
i feber	Hon arbetade i feber hela natten.

Läsförståelsefrågor

1. När och var utspelar sig berättelsen?
 1. På dagen i en stad
 2. En natt i augusti, ute under natthimlen
 3. På ett fartyg på havet
2. Vad var Harry intresserad av, förutom att skriva?
 1. Astronomi och rymden
 2. Fotboll
 3. Att laga mat
3. Vad såg Harry i teleskopet?
 1. Månen
 2. Andromedagalaxen
 3. Ett flygplan
4. Vad handlar dikten *Aniara* om?
 1. Ett rymdskepp som tappat kursen och driver bort
 2. En sjöman i Indien
 3. En pojkes barndom i Blekinge
5. Stämmer påståendena? Svara *ja*, *nej* eller *det står inte i texten*.
 1. Harry läste böcker om stjärnor och universum.
 2. Harry skrev dikten under många år, mycket långsamt.
 3. Andromedagalaxen ligger nära jorden.
6. Varför kände sig Harry liten den här natten? (öppen fråga)
7. Varför tror du att Harry tänkte på atombomben och framtiden just då? (inferens)

Facit

1. En natt i augusti, ute under natthimlen
1. Astronomi och rymden
1. Andromedagalaxen
1. Ett rymdskepp som tappar kursen och driver bort
1. ja b) nej (han skrev snabbt, nästan som i feber, och blev klar på några veckor) c) det står inte i texten (texten säger att den ligger långt borta, men inte hur långt i siffror)
- Exempel på svar: Han såg hur enorm och oändlig rymden var, och då kändes människan väldigt liten i jämförelse.
- Exempel på svar: Det var efter andra världskriget, och många var rädda för atombomben. Sådana rädslor fanns i tiden och påverkade hur han tänkte om framtiden.

Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering.

FÖR LÄRAREN

Texten visar ögonblicket då idén till *Aniara* föddes och kompletterar biografien, som bara nämner verket. Skriven i preteritum – öva gärna dåtidsformer (stod, såg, blev, skrev). Tema: hur en idé uppstår och hur stora frågor kan komma ur en liten upplevelse.

Diskussionsfrågor

- Har du någon gång känt dig liten inför något stort, till exempel havet eller stjärnhimlen? Berätta.
- Harry fick en stor idé en helt vanlig natt. Var och när får du dina bästa idéer?
- Tror du att det finns liv på andra planeter? Varför eller varför inte?
- **Skriv (4 meningar):** Skriv om en gång då du fick en idé eller plötsligt förstod något nytt.

Källor och faktagranskning

- Wikipedia: Harry Martinson – https://en.wikipedia.org/wiki/Harry_Martinson
- NobelPrize.org: Harry Martinson – Biographical – <https://www.nobelprize.org/prizes/literature/1974/martinson/biographical/>
- Encyclopaedia Britannica: Harry Martinson – <https://www.britannica.com/biography/Harry-Martinson>
- Svenskt Biografiskt Lexikon: Harry E Martinson – <https://sok.riksarkivet.se/sbl/Artikel/9140>
- Nationalencyklopedin (NE): Harry Martinson – <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/harry-martinson>

Faktagranskad i juni 2026. Nyckelfakta: Harry Martinson föddes 6 maj 1904 i Jämshögs socken (Nyteboda), Blekinge, och dog 11 februari 1978 i Stockholm (självmod på sjukhus). Fadern dog 1910, modern reste till USA 1911, och Harry blev sockenbarn (utackorderad). Han var till sjöss cirka 1920–1927. Genombrott med diktsamlingen *Nomad* (1931). Självbiografisk roman *Nässlorna blommar* (1935). Vägen till Klockrike (1948). Verseposet *Aniara* (1956). Invald i Svenska Akademien 1949. Nobelpriset i litteratur 1974, delat med Eyvind Johnson; valet kritiserades eftersom båda var akademiledamöter. Gift med Moa Martinson (1929–1940) och därefter Ingrid Lindcrantz (1942–1978). Osäkerhet: exakta årtal för sjömanslivet anges något olika i olika källor (1919/1920–1926/1927); fotots fotograf är okänd men bilden är konstaterat public domain.

Berättelser om svenskar · läromedel för svenska som andraspråk. Skapat inom Läromedelsprojektet. Senast uppdaterad 2026-06-12.